

Cinege

Vasi Madártani Tájékoztató

23. szám

Ornithological Newsletter of Vas County

The issue 23rd

Szerkesztette:

Gyurácz József

Editor:

J. Gyurácz

Szombathely

2018

Rakonczay Zoltán (1929-2018) emlékének
In memory of Zoltán Rakonczay

ISSN 1416-6356
ISSN 1786-2000 on-line változat

Kiadja a

Chernel István Madártani és Természetvédelmi Egyesület
I. Chernel Ornithological and Nature Conservation Society

(MME 8. Sz. Vas megyei Csoportja, The Vas County group of MME/BirdLife Hungary)
9700 Szombathely, Károlyi G. tér 4., honlap: www.chernelmte.extra.hu, www.fw.hu/chernelmte

dr.habil. Gyurácz József

elnök/president

Lőrincz Csilla

titkár/secretary

Horváth Ildikó

gazdasági vezető/economic secretary

dr. Bánhidi Péter

Varga László

alelnök/vice-president

Illés Péter

dr. Kóta András

titkárhelyettes/vice-secretary

Tartalom

EGYESÜLETI ÉLET	Oldal
Visszatekintés 2018-ra	5
TERMÉSZETVÉDELEM	
<i>Faragó Ádám, Harsányi Krisztián, Kutsch Péter, Ottó Erzsébet, Szentirmai István:</i> Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság madártani tevékenységei 2018-ban	6
MONITORING, FAUNISZTIKA	
<i>Kóta András:</i> A fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>) állományfelmérése Vas megyében 2018-ban	11
<i>Gyurác József, Bánhidi Péter:</i> Madárgyűrés a Tömördi Madárvártán 2018-ban	14
<i>Orbán Lili, Lovász Lilla, Lukács Zoltán, Gyurác József:</i> A fekete rigók (<i>Turdus merula</i>) térbeli eloszlása Tömördön	19
<i>Gyurác József, Lukács Zoltán, Molnár Péter:</i> A fényszennyezés potenciális hatásának vizsgálata a fekete rigó (<i>Turdus merula</i>) territoriális viselkedésére és területhűségére	21
<i>Horváth Brigitta, Gyurác József:</i> A barátposzáta (<i>Sylvia atricapilla</i>) testtömegének, szárnyhosszának és vonulási zsírtartalékának változása 1999 és 2016 között Tömördön	23
<i>Gyurác József, Bánhidi Péter, Góczán József, Illés Péter, Kalmár Sándor, Koszorús Péter, Lukács Zoltán, Németh Csaba, Molnár Péter, Varga László:</i> A kis poszáta (<i>Sylvia curruca</i>) testtömegváltozása és zsírraktározása Tömördön	25
<i>Kiss Csilla, Winkler Dániel, Gyurác József:</i> A karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) és a töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) tömördi állományváltozása	28
<i>Faragó Ádám:</i> Madárvonulás-kutatás Kondorfán, az Őrségi Nemzeti Parkban	32
<i>Harsányi Krisztián:</i> Színes gyűrűs jelölések és megkerülések Vas megyében - 2018	38
<i>Vácz Miklós, Kozma László, Erdő-Tóth Zsófia, Ottó Erzsébet, Erdő Ádám, Harsányi Krisztián:</i> A vörös kánya (<i>Milvus milvus</i>) első bizonyított költése Vas megyében	41
<i>Illés Péter, Heincz Miklós, Harsányi Krisztián:</i> A törpekuvík (<i>Glaucidium passerinum</i>) előfordulása és első bizonyított költése a Kőszegi-hegységben	42
<i>Tóth Kornél:</i> A barátréce (<i>Aythya ferina</i>) első bizonyított fészkelése Vas megyében	50
<i>Kóta András:</i> Érdekes megfigyelések Vas megyében 2018-ban	51
<i>Kóta András:</i> Gyöngyöshermáni madármegfigyeléseim összefoglalója 2010-2018	56
<i>Somogyi Csaba:</i> Madártani adatok a Celldömölk környéki belvízfoltokról	65
<i>Komlós Mariann, Mogyorósi Sándor, Winkler Dániel:</i> Fészkelő madárállomány-felmérés a Cserhátban	66
<i>Mészáros Ádám, Vörös Norbert:</i> Újabb adatok a tömördi Nagy-tó környékének nagylepkéfaunájához (<i>Lepidoptera: Macrolepidoptera</i>)	70
KRÓNIKA	
<i>Lovász Lilla:</i> Beszámoló a Nemzetközi Ornitológiai Unió 27. Kongresszusáról	79
<i>A Chernel István</i> Madártani és Természetvédelmi Egyesület munkájának támogatói 2018-ban	81

Contents

	Pages
SOCIETYLIFE	
Looking back on 2018	5
CONSERVATION	
<i>Ádám Faragó, Krisztián Harsányi, Péter Kutsch, Erzsébet Ottó, István Szentirmai:</i> Bird protection activities by Őrség National Park Directorate in 2018	6
MONITORING ON THE FAUNA	
<i>András Kóta:</i> Results of the White Stork (<i>Ciconia ciconia</i>) monitoring project of Vas County in 2018	11
<i>József Gyurác, Péter Bánhidi:</i> Bird Ringing at the Tömörd Bird Ringing Station in 2018	14
<i>Lili Orbán, Lilla Lovász, Zoltán Lukács, József Gyurác:</i> Spatial distribution of the Common Blackbird (<i>Turdus merula</i>) in Tömörd	19
<i>József Gyurác, Zoltán Lukács, Péter Molnár:</i> Investigating the potential impact of light pollution on the territorial behavior of the Common Blackbird (<i>Turdus merula</i>)	21
<i>Brigitta Horváth, József Gyurác:</i> Annual changes of the wing-length, body mass and fat level of migrating Eurasian Blackcap (<i>Sylvia atricapilla</i>) populations between 1999 and 2016 in Tömörd	23
<i>József Gyurác, Péter Bánhidi, József Góczán, Péter Illés, Sándor Kalmár, Péter Koszorús, Zoltán Lukács, Csaba Németh, Péter Molnár, László Varga:</i> Body mass change and fat deposition of the Lesser Whitethroat (<i>Sylvia curruca</i>) in Tömörd	25
<i>Csilla Kiss, Dániel Winkler, József Gyurác:</i> Bird number dynamic of the Barred Warbler (<i>Sylvia nisoria</i>) and Red-backed Shrike (<i>Lanius collurio</i>) at the Tömörd Bird Ring Station	28
<i>Ádám Faragó:</i> Bird migration research in Őrség National Park	32
<i>Krisztián Harsányi:</i> Colour ringing of birds in Vas County, 2018	38
<i>Miklós Váczi, László Kozma, Zsófia Erdő-Tóth, Erzsébet Ottó, Ádám Erdő, Krisztián Harsányi:</i> First record of Red Kite (<i>Milvus milvus</i>) breeding in Vas County	41
<i>Péter Illés, Miklós Heincz, Krisztián Harsányi:</i> First record of Eurasian Pygmy Owl (<i>Glaucidium passerinum</i>) breeding in Kőszeg Mountains	42
<i>Kornél Tóth:</i> First record of Common Pochard (<i>Aythya ferina</i>) breeding in Vas County	50
<i>András Kóta:</i> Avifaunistical data of the rare bird species in Vas County, 2018	51
<i>András Kóta:</i> Brief summary on the bird observation carried out on the gravel-pit lake at Gyöngyöshermán, 2010-2018	56
<i>Csaba Somogyi:</i> New data on avifauna around the Celldömölk	65
<i>Mariann Komlós, Sándor Mogyorósi, Dániel Winkler:</i> Fészkelő madárállomány-felmérés a Cserhátban	66
<i>Ádám Mészáros, Norbert Vörös:</i> Further data about the Macrolepidopteran Fauna of the Nagy-tó in Tömörd and its area	70
CHRONICLE	
<i>Lilla Lovász:</i> Report on the 27th International Ornithological Congress	79
Sponsors of the <i>István Chernel</i> Ornithological and Nature Conservation Society in 2018	81

cankó (*Tringa nebularia*) néhány példánya is keresgélt a sekélyebb részeken, valamint a sárszalomból (*Gallinago gallinago*) is több tízes csapatok mocoogtak. Bíbicek keresgéltek a gólyatöcsökkel közösen. Nagy kócsagok és szürke gémekek (*Ardea cinerea*) sem hiányozhattak, ha már vízfoltról beszélünk. A közeli csatorna nádasából pedig vízityúk (*Gallinula chloropus*) kis vöcskök (*Tachybaptus ruficollis*) és szárcsák (*Fulica atra*) úszkáltak ki. A récék is jelentős állománnyal voltak jelen: tőkés récék és böjti récék (*Anas querquedula*) csapataival.

Fészkelő madárállomány-felmérés a Cserhátban

Komlós Mariann¹ – Mogyorósi Sándor² – Winkler Dániel¹

¹ Nyugat-magyarországi Egyetem, Vadgazdálkodási Gerinces Állattani és Intézet 9400 Sopron, Bajcsy-Zs. u. 4.

² Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatóság, 9435, Sarród, Rév-Kócsagvár

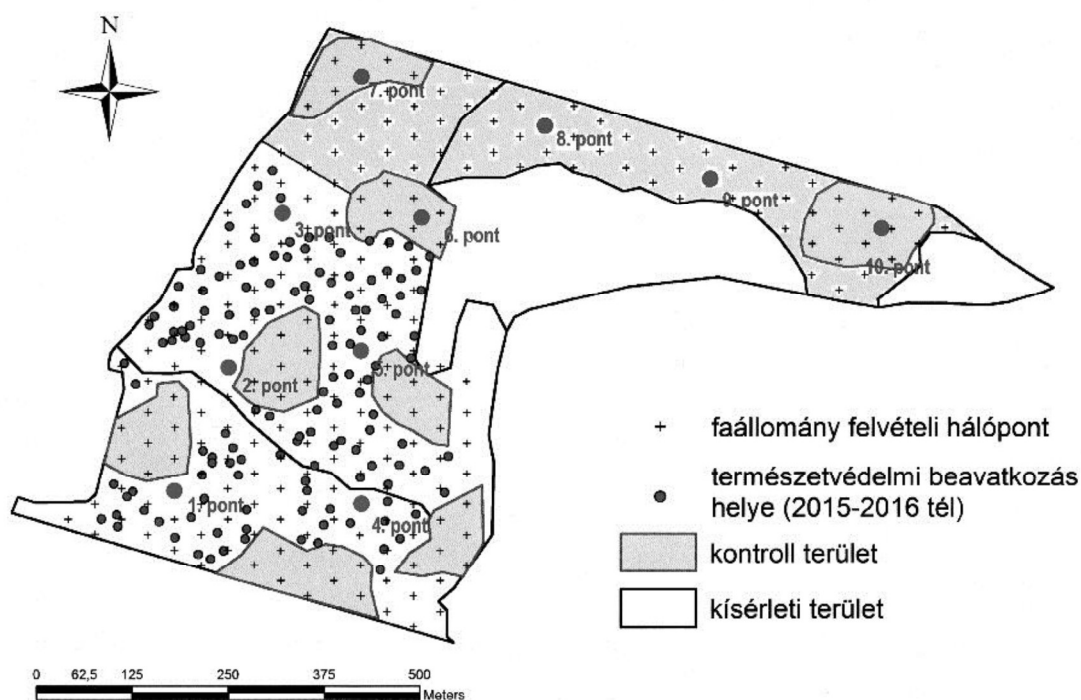
M. Komlós, S. Mogyorósi, D. Winkler: Nesting bird population survey in Cserhát

The authors did not find any significant difference between the nesting bird communities of the conservation and control forests.

2015–2016 telén a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi erdőkezelést hajtott végre egy 34 hektáros, 70 év körüli, szerkezetében és fajkompozíciójában is nagyon homogén cseres-tölgyesben a Kelet-cserhádi Tájvédelmi Körzetben, Natura 2000 területen. A potenciális élőhelyek létrehozása a természetes bolygatások imitálásán alapult, többek között fák egymásra döntésével, fakéreg felszakítással, kéregsebzéssel, rózsekupacok létrehozásával, álló fák gyűrűzésével történt. A fő célok között az öreg „böhöncös” faegyedek, mellékfafajok, cserjeszintben lévő egyedek megsegítése, lékek nyitása, fekvő és álló holtfa és magas facsonkok létrehozása szerepelt.

Kutatásunkban az immár 2 évvel ezelőtti beavatkozás fészkelő madárközösségekre gyakorolt hatását vizsgáltuk az említett területen. A felmérésben érintett madárfajok a *Columbidae*, *Cuculidae*, *Picidae* családokból, valamint a *Passeriformes* élőhelyre jellemző családjai közül kerültek ki. A madárfajok előfordulását pontszámlálással mértük fel, 2018 tavaszán, áprilistól júniusig. Ezek során meghatározott megfigyelési pontokon rögzítettük a látott és hallott madárfajokat, adott protokoll alapján. Egy adott terület fészkelő madárközösségeire vonatkozó felméréseket költési időszakban célszerű kivitelezni,

ugyanis ekkor a területjelző hímek és a táplálékfordó szülők feltűnőek, mozognak és énekelnek, de ragaszkodnak a territóriumukhoz. A fiókák kirepülésével, önállósodásával, diszperziójával ez az állapot megszűnik. A költés előtt és után lévő vonulási időszakban pedig a hazai populáció mellett az átvonuló populáció madarai torzítják az eredményeket (Sasvári 1986).

3. ábra: A vizsgálati terület térképe

Felméréseink adatainak kiemzését a természetvédelmi erdőkezelésen átesett, továbbiakban kezelt, és a kezeléssel nem érintett, tehát kontroll területek összehasonlításával mutatom be, az első éves felvételezések alapján. A két területen felmért fajok listáját az 1. és 2. táblázat tartalmazza.

Mint az a mellékelt fajlistákon jól látszik, a kutatási terület meglehetősen fajgazdagnak tekinthető, összesen 34 fajt sikerült kimutatnunk, ebből 31 faj fordult elő a kezelt, és 30 a kontroll területeken, tehát ilyen szempontból nincs lényeges kontraszt a kettő között. Amennyiben jobban megvizsgáljuk az eltéréseket, úgy láthatjuk, hogy a fajok megoszlása nem mutat szabályosságot, az esetlegesen megjelenő differenciák inkább élőhelyi különbségekre vezethetők vissza. Ugyanis a kontroll területek északi részén már nagyobb arányban megjelenik a bükk, ezért

megjelennek a zártabb erdőkre, bükkösökre jellemző fajok (sisegő fűzike, kék galamb). A kezelt terület déli része viszonylag nyíltabb, ezt a léknyitások és fadöntések még tovább fokozzák, ezért itt nagyobb arányban jelennek meg nyíltabb erdőkre és szegélyekre jellemző fajok, mint például az erdei pacsirta vagy a citromsármány.

1. táblázat. A kezelt területeken előfordult madárfajok, közösségi struktúraparaméterek

KEZELT TERÜLETEK	1. pont	2. pont	3. pont	4. pont	5. pont
<i>Columba oenas</i>	1			1	
<i>Streptopelia turtur</i>		1			
<i>Cuculus canorus</i>	1		1		1
<i>Dryocopus martius</i>				1	
<i>Picus viridis</i>	1				
<i>Dendrocopos major</i>	2	2	2	1	1
<i>Dendrocoptes (Dendrocopos) medius</i>					1
<i>Dryobates (Dendrocopos) minor</i>			1		
<i>Lullula arborea</i>					2
<i>Anthus trivialis</i>			1		
<i>Erithacus rubecula</i>	1	1	2	2	1
<i>Luscinia megarhynchos</i>	1		1		
<i>Turdus merula</i>	2	1		1	1
<i>Turdus philomelos</i>	1	1	1	1	1
<i>Turdus viscivorus</i>		1	1		
<i>Sylvia atricapilla</i>	2	2	1	1	1
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	1				
<i>Phylloscopus collybita</i>	1	1	1	1	1
<i>Muscicapa striata</i>	1			1	
<i>Ficedula albicollis</i>			1		1
<i>Parus major</i>	3	5	2	2	2
<i>Periparus (Parus) ater</i>	1				
<i>Cyanistes (Parus) caeruleus</i>		2	1		1
<i>Sitta europea</i>	2	1	1	1	1
<i>Certhia familiaris</i>	1			1	
<i>Certhia brachydactyla</i>	1	1		1	2
<i>Garrulus glandarius</i>		1		2	1
<i>Corvus corax</i>		1			1
<i>Fringilla coelebs</i>	3	3	5	2	2
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	3		1	2	1
<i>Emberiza citrinella</i>	1	1	2	1	1
Fajsám	20	16	17	17	19
Diverzitás	2,887	2,599	2,675	2,776	2,894
Egyedszám	30	25	25	22	23

2. táblázat: A kontroll területeken előfordult madárfajok; közösségi struktúraparaméterek

KONTROLL TERÜLETEK	6. pont	7. pont	8. pont	9. pont	10. pont
<i>Columba oenas</i>	1	1	1		1
<i>Streptopelia turtur</i>			1		
<i>Cuculus canorus</i>		1	1		
<i>Dryocopus martius</i>					1
<i>Picus canus</i>					1
<i>Dendrocopos major</i>	1	2	1	2	1
<i>Dendrocoptes (Dendrocopos) medius</i>					1
<i>Dryobates (Dendrocopos) minor</i>		1		1	
<i>Anthus trivialis</i>	1	2		1	
<i>Erithacus rubecula</i>	1	1	1	1	1
<i>Luscinia megarhynchos</i>		1			1
<i>Turdus merula</i>	2	1	2	1	1
<i>Turdus philomelos</i>	1	1	1	1	1
<i>Turdus viscivorus</i>		1	1		
<i>Sylvia atricapilla</i>		1	1		1
<i>Phylloscopus trochilus</i>			1	1	
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	1			2	1
<i>Phylloscopus collybita</i>		1	1	1	1
<i>Ficedula albicollis</i>		1		1	1
<i>Parus major</i>	2	3	1	2	3
<i>Periparus (Parus) ater</i>		1		1	
<i>Cyanistes (Parus) caeruleus</i>		1	1	1	1
<i>Sitta europea</i>	1	2	1	1	2
<i>Certhia familiaris</i>	1			2	
<i>Certhia brachydactyla</i>		1	1	1	1
<i>Garrulus glandarius</i>			1		
<i>Corvus corax</i>		1			
<i>Fringilla coelebs</i>	3	3	3	3	3
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>		1	1	1	
<i>Emberiza citrinella</i>		1			
Fajszám	11	22	18	18	18
Diverzitás	2,303	2,997	2,822	2,81	2,789
Egyedszám	15	29	21	24	23

Mind harkály fajokból, mind odúlakó énekesekből is szép számmal van a területen, a zöld és a hamvas küllő, a közép és kis fakopáncs, valamint a fekete harkály is megjelenik, három cinege faj, szürke és örvös légykapó, csuszka, valamint mindkét fakusz faj is jelen van a területen, ami valószínűleg az élőhely mozaikosságából eredeztethető.

A madárközösségek fontosabb struktúraparamétereit (fajszám, diverzitás, egyedszám) összehasonlítva nem mutatkozott szignifikáns különbség a kezelt és a kontroll terület között (Mann-Whitney U teszt, NS). A kezelések hatása tehát egyelőre nem bizonyítható, erre vonatkozóan a következő évek során további felméréseket tervezünk végezni az egyes erdőszerkezeti tényezők madárközösségekre gyakorolt hatásáról, különös tekintettel az odúlakó madárfajokra (Mag 2007, Bölöni 2015, Czeszczewik et al. 2015, Bán et al. 2017).

„AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ÚNKP-18-3-I KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT”

Irodalom

- Bán M., Barta Z., Nagy G. G. & Végvári Zs. (2017): Madarak elterjedésének modellezése a Börzsöny erdőállapot változójának függvényében. In Standovár T., Bán M. & Kézdy P. szerk: Erdőállapot-értékelés középhegységi erdeinkben. Rosalia 9, 449-543.
- Bölöni, J. (szerk.) (2015): Tanulmányok a félszáraz tölgyesek ökológiai viszonyairól. MTA Ökológiai Kutatóközpont Tanulmányai 1, MTA Ökológiai Kutatóközpont, Tihany
- Czeszczewik, D., Zub, K., Stanski, T., Sahel, M., Kapusta, A. & Walankiewicz, W. (2015): Effects of forest management on bird assemblages in the Bielowieza Forest, Poland. *iForest* 8: 377–385.
- Mag Zs. (2007): Faállomány hatása a költő madárközösségekre őrési erdőkben. Diplomamunka. ELTE TTK Növényrendszertani és Ökológiai Tanszék, Budapest.
- Sasvári, L (1986): Madárökológia I-II. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Újabb adatok a tömördi Nagy-tó környékének nagylepkefaunájához (*Lepidoptera: Macrolepidoptera*)

Mészáros Ádám¹ – Vörös Norbert²

1. Pécsi Tudományegyetem, TTK, Biológiai Intézet, Hidrobiológiai Tanszék, 7624 Pécs, Ifjúság útja 6. e-mail: meszike@gamma.ttk.pte.hu
2. 9700 Szombathely, Bem J. u. 19.f., e-mail: vorosnorbert@t-online.hu

Á. Mészáros, N. Vörös: Further data about the Macrolepidopteran Fauna of the Nagy-tó in Tömörd and its area

120 Macrolepidoptera species were collected during the five survey days at the study area in 2018. Most of the collected species are common throughout the country. *Phaiogramma etruscaria* (Zeller, 1849) is new to Vas County. We found some rare species near the Nagy-tó, for example *Cyclophora suppunctaria* (Zeller, 1847).

BEVEZETÉS

Vas megye nagylepkefaunája a többi megyénkhez képest jól feltártnak mondható. A hazánkból eddig ismert 1258 nagylepkefaj közül eddig 1009-nek van Vas megyéből publikált adata. NAGY FERENC (2014) összesítő munkájában 1007 faj szerepel, ehhez jön hozzá, hogy az elmúlt években egyre gyakrabban fogható *Xestia*